

**Yelyzaveta Mykhailova, Candidate of Philology,
Postdoctoral Student**
Nataliia Savina, Doctor of Economic Sciences, Professor
*National University of Water and Environmental Engineering
Rivne, Ukraine*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-244-9-12>

INFORMATION WAR AS A FACTOR OF THE ECONOMIC CRISIS

ІНФОРМАЦІЙНА ВІЙНА ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Наприкінці XX ст. та на початку XXI ст. із приходом інформаційного суспільства та цифрової епохи, значна частина суспільного, політичного та економічного життя перейшла у віртуальний простір. На цьому етапі розвитку технологій інформаційних воєн, що позначився виникненням спеціалізованих стратегій, методик та інструментів, яскравим прикладом стала війна в Іраку (2003 р.). Під час цього збройного конфлікту були створені окремі військові підрозділи з психологічних операцій (PSYOPS), які спеціалізувались на впливі на емоції, мотиви та об'єктивні думки, шляхом застосування певної інформації, а з 2010 року отримали назву «Центр інформаційного забезпечення» (Military Information Support Operation – MISO).

На сучасному етапі яскравими прикладами інформаційної війни є російсько-грузинський конфлікт у 2008 р. та російсько-українська війна, що почалась у 2014 р. та триває до цього часу.

Таким чином, сучасні інформаційні протистояння переносяться в мережу Інтернет, набуваючи формату кібервійни, що стає важливою частиною збройного протистояння та надає значні переваги. Наукові дослідження канадського соціолога Г.М. Мак-Люена, який розглядав роль і значення медіа в сучасному світі та в діахронічному аспекті, мали велике значення для розвитку теорії та методології ведення інформаційних воєн. Основними ознаками сучасного суспільства він

вважає такі категорії, як «електронне суспільство» та «глобальне село». Останнє він розуміє як сучасний світ, який завдяки цифровим технологіям знаходиться в єдиному інформаційному полі. Також він впровадив класифікацію медіа за функціями та можливостями на «гарячі» (інформативні) та «холодні» (емоційні) [1].

Структура сучасної інформаційної війни можна представити трьома компонентами, що виокремлюються на основі інформаційних технологій:

- *високі технології (hi-tech)* – сучасні високі техногії цифрових комунікацій, що в основі мають системи телебачення, радіо, Інтернет, месенджерів, стільникової, супутникової та інших видів сучасного зв'язку та базуються на таких гаджетах, як стаціонарні комп'ютерні пристрої, планшети, смартфони, пристрої індивідуального та групового зв'язку;

- *людський капітал (hi-human)* – сучасні високі соціально-гуманітарні технології створення, зберігання, розповсюдження та пошуку інформації, до яких відноситься SMM, SEO, таргетинг, контекстна реклама, медіа-віруси та ін.;

- *прагма-психологія (hi-sensor)* – сучасні високі психотехнології, що дають можливість регулювати та керувати соціальними комунікаційними процесами на рівні соціальних груп та окремих індивідуумів. Типовими в цьому аспекті є соціальна психологія, прикладний психоаналіз та НЛП.

Основу інформаційної війни формують поняття інформація, під якою розуміють відомості та дані про навколишнє середовище, що оточує людину, та комунікація як процес передавання та обміну інформацією [2]. Інформація та комунікація реалізуються в інформаційному полі, що є соціальним або географічним простором, у межах якого відбуваються типові комунікаційні процеси, суб'єктами яких є індивідууми, соціальні групи, організації (ЗМІ, громадські, державні та комерційні структури), а об'єктом яких є інформація або ті, хто отримують цю інформацію.

Поле дії інформаційної війни постійно збільшується, але основними його сферами залишаються засоби масової інформації, всесвітня мережа Інтернет, військові об'єкти та їх системи, особисті дані людей та системи життєзабезпечення держави [3]. Інформаційна війна розгортається в інформаційному просторі –

просторі епістемологічної, психолого, смислового, в якому інформаційні технології породжують, передають і зберігають смисли, що володіють трансформуючим дійсність потенціалом. З розвитком інформаційної цивілізації вони стають основними продуктивними силами, що створюють інформацію і знання, тобто ті смисли, які і є об'єктами агресії в інформаційній війні, одночасно представляючи і «найбільшу небезпеку в якості нового зняряддя атаки [4].

Оскільки інформаційна війна є універсальною, вона може бути реалізована в усіх сферах життя – економічній, політичній, соціальній, військовій та духовній. Метою інформаційного протистояння є: знищення суспільства як цілісного; навантаження суспільної свідомості; гальмування потоку думок; знищення системи захисту; послаблення історичної пам'яті; пасивна, залежна свідомість. Й відповідно до цих цілей обираються методи та стратегії ведення інформаційного протистояння, до яких відносяться: дезінформування та маніпулювання; пропаганда; диверсифікація громадської думки; психологічний та психотропний тиск; поширення чуток.

Інформаційна війна впливає на ефективність діяльності підприємства, зниження якої виражається певними індикаторами, що передують кризі: падіння попиту та зниження купівельної спроможності населення; скорочення пропозиції сировинних і матеріальних ресурсів; стагнація їх науково-технічного та економічного потенціалу; зниження конкурентного статусу підприємства; несприятливі зміни діяльності державних і владних структур; нестабільність зовнішньої політики іноземних держав-партнерів по бізнесу; погіршення технічних ресурсів; ослаблення кадрового потенціалу. В таких умовах впроваджується антикризове управління, яке визначається як упереджувальні механізми; інноваційний вихід із кризи; відновлення платоспроможності; або ж виробничі відносини на підприємстві під час його оздоровлення чи ліквідації.

У концепціях антикризового управління в умовах інформаційної війни поняття «соціально-економічна» система, основним, системоутворюючим елементом якої, є людина, займає провідне місце. У соціально-економічних системах, де зв'язки між людьми реалізуються в економічних, соціальних, політичних відносинах,

існують макро- та мікроутворення такі як: фірми, підприємства, компанії, фонди, банки та ін.. Оскільки соціально-економічним системам властиві процеси функціонування і розвитку, у життєдіяльності систем певну роль відіграють суб'єктивні і об'єктивні чинники, які в сукупності і в своїх поєднаннях визначають стан системи [5].

Отже, інформаційна війна, не дивлячись на те, що вона розгортається в інформаційному полі, впливає на всі сфери суспільного, економічного та політичного життя, а такий негативний вплив, який проявляється в падінні попиту, зниженні платоспроможності населення, зниженні конкурентного стану, ослабленні кадрового потенціалу та ін. А такий вплив може призвести до реальної кризи, вихід з якої можливий лише із впровадженням антикризового управління, що має свої особливості в умовах інформаційної війни.

Література:

1. Бабенко Ю. Інформаційна війна – зброя масового знищення! URL: <http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2006/04/20/4399050>.
2. Фомін О. Сутність поняття «інформаційна безпека». URL: defpol.org.ua/site/index.php/en/publikaci/doc_download/25.
3. Саморукова О. Маніпулятивні технології у висвітленні зарубіжними ЗМІ ситуації в Україні. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського*. 2017. Вип. 48. С. 494–505. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prnbuimviv_2017_48_38.
4. Почепцов Г.Г. Информационные войны. Новый инструмент политики. Москва: Алгоритм, 2015. 256 с.
5. Антикризисное управление: учеб.-метод. пособие / сост. А.А. Субачев, М.А. Карасёв. Кострома : КГУ им. Н.А. Некрасова, 2016. С. 130.